

Urartu çalışmalarının başladığı yüzyılımızın başından buyana, Urartu çanak çömlek sanatı ile ilgili olarak yapılan bir çok değerlendirme ve önerilerin, son yıllarda Van Gölü Havzası'nda yürütülen bilimsel kazı ve araştırmalar sonucunda önemli şekilde değişikliğe uğraması kaçınılmaz olmuştur. Erken önerilere veri sağlayan kazı veya araştırmalar, Karmir-Blur veya Toprakkale gibi bazı yerleşme yerlerinin dışında, bir veya iki sezonluk kısa kazı dönemleri veya çok sınırlı yüzey araştırmalarının sonuçlarına bağlı kalınarak yapılmış ve çoğu kez de değerlendirmelerde zorlamaya gidilmiştir. Sınırlı malzeme ile varılan sonuçlar, Urartu ana yerleşim alanlarından çok uzaklardaki çanak çömlek gelenekleri ile karşılaştırılmış ve önerilere bu şekilde destek aranmıştır. Özellikle son yirmi yılda Van Bölgesi'nde yürütülen yüzey araştırmaları ve kazılarda ortaya çıkartılan binlerce malzeme, Urartu çanak çömlek geleneğinin öncüsünün Urartu ana yerleşim sahası içinde aranabileceğini göstermiştir. Bu geleneğin kökleri, farklı malzeme grupları için yörenin Erken Tunç Çağları'na veya ikinci bin yıllarına kadar geri gidebilmektedir. Bu durum sadece çanak çömleğin hamuru veya rengi için değil, fakat aynı zamanda formları için de geçerlidir.

Urartu çanak çömleği üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. En erken çalışma 1950'li yılların başında H. H. **Von der Osten** tarafından yapılan çalışmadır (Von der Osten 1952; 1953).

1960'lı yıllara gelindiğinde Urartu merkezlerindeki kazıların sayısında bir artış olmuş ve **M. N. Van Loon ve B. B. Piotrovsky** gibi bilim insanlarının Urartu üzerine çıkardığı kitaplarda, Urartu çanak çömleği de genel hatlarıyla ele alınmıştır (Van Loon 1966; Piotrovsky 1967).

Aynı yıllarda **T. C. Young** ise Hasanlu verileri başta olmak üzere Kuzeybatı İran'ın keramik kronolojisini oluşturmuş ve bu çalışmada Hasanlu III tabakasındaki Urartu çanak çömleğini de değerlendirmiştir (Young 1965).

Hemen ardından Altıntepe'de yürütülen kazılardan ele geçen Urartu çanak çömleği **de K. Emre** tarafından kaleme alınmıştır (Emre 1969). **

1970'li yıllara gelindiğinde ise **S. Kroll**, Kuzeybatı İran'daki araştırmalardan yola çıkarak Urartu çanak çömleği hakkındaki ilk kapsamlı çalışmayı yapmıştır (Kroll 1976; 1979; 1988)

000105F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000105AÜ00010511/28

Urartu çanak çömleği, bazı yayınlarda **genelde iki grup altında** toplanmıştır.

000106F.KULAKOĞLU 11/28

Bunlardan ilk grubu daha **erkene tarihlendiği önerilen boyalı çanak çömlekler** oluşturur. Urartu'da tek renkli seramiklerden önce var olduğu önerilen bu tür ile ilgili bilgilerimiz, Van Kalesi ve Kalecik gibi birkaç Urartu kalesinde bulunduğu söylenen mallardır. Bu seramik türü üzerinde boya ile yapılan geometrik motifler vardır. Formlar genellikle şişkin karınlı kaplardır. Çeşitli yayınlarda sözü edilen bu keramik türünün, Urartu öncesi katlardan ele geçtiği belirtilmiştir. Ancak araştırmalar göstermiştir ki; **Urartu sanatında M.Ö. 7. yüzyılda görülen sınırlı örneklerin dışında yaygın bir kullanım alanı bulmuş boyalı çanak çömlek geleneği yoktur.**

Son yıllarda Van Kalesinde, Dilkaya Höyüğü Orta Demir Çağ katında Van Kalesi Höyük'te yapılan arkeolojik kazılarda, bir iki örneğin dışında, boyalı kap parçası bulunmamıştır. Aslında farklı dönemlere tarihlenen hiç bir Urartu kazısında boyalı çanak çömlek buluntular birkaç istisnanın dışında, ele geçmemiştir. 1997 yılında dokuzuncu sezonu tamamlanan ve binlerce seramik buluntunun kayıtlara geçirildiği Ayanıs kazısında veya kazısı tamamlanan Dilkaya'da, Urartu olarak önerilebilecek hiç bir boyalı parça yoktur. Bu durum Van Bölgesi'nde sürdürülen diğer kale kazılarında da aynıdır.



F.KULAKOĞLU000106AÜ00010611/28

Urartu, boyalı çanak çömlek geleneğinden çok, **tek renkli (monokrom) seramik geleneğine** sahiptir. Elde edilen veriler şunu göstermektedir ki; Urartu çanak çömlek gelenekleri arasında bir boyalı türden söz etmek tamamıyla hatalıdır. Urartu kalelerinin bazılarında bulunduğu bildirilen ve Karagündüz gibi bazı kazılarda az da olsa ele geçen boyalıları, Van Belgesinin ikinci binyıl boyalı çanak çömlek geleneğine ait örneklerdir.

M.Ö. 7. yüzyılda kullanım görmüş olan **devetüyü astarlı ve ağız kenarlarında geometrik desenler ve özellikle içi taralı üçgenler olan kase ve tabaklar**, bir Urartu geleneğinden çok Kuzeybatı İran etkisinde yapılmış ve yayınlarda "**triangle ware**" olarak adlandırılan örneklerdir. Günümüzde Anadolu'nun çeşitli müzelerinde sergilenen ve tipik Urartu kap formlarına sahip bazı boyalı kaplar da Urartu sınırları içinde herhangi bir usta tarafından üretilen, ancak üretildiği yöre dışına taşmayan çömleklerdir.

Bu duruma en güzel örnek Ayanıs Kalesi'ne özgü bir işçilikle üretilen taş kaplardır. Bu kapların benzeri bugün için hiç bir Urartu yerleşme yerinde bulunamamıştır. Belli bir kale için çalışan bir ustanın ürünü olan bu tür çeşitli özel malları Urartu sınırları içinde, sadece **ait olduğu kaleye** özgü bir mal olarak bulmak mümkündür.

000108F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000108AÜ00010811/28

Seramik Hamur Grupları

Urartu çanak çömleklerinin hamurgruplarına göre ayrımında, önce yüzey işlemi (astar rengi, açkı), daha sonra da kil kalitesi (hamur katkısı ve fırınlanma) açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Astar rengi, perdah/açkı uygulaması gibi yüzey işlemlerine göre yapılan ana grupların altında, kil kalitesi ve fırınlanma teknikleri gibi özellikler göz önünde bulundurulmuştur. Öte yandan hamur katkısı veya fırınlanmasıyla dikkati çeken çanak çömleklerde ise yüzey işlemi ikinci sırada tutularak, başlıca kil özelliğine göre ayırım yapılmıştır. Bunlardan yola çıkarak monokrom çanak çömlek geleneğinin hâkim olduğu Urartu'da başlıca 5 grup tespit edilmiştir:

Kırmızı Perdahlı Mallar

Pembe-Kiremit Hamurlu Seramikler

Devetüyü-Krem Astarlı Seramikler

Kahve Astarlı Seramikler

Kaba Seramikler

Kırmızı Perdahlı Mallar

000110F.KULAKOĞLU,11/28

Urartu Krallığı'nı karakterize eden çanak çömlek gelenekleri dikkate alındığında, "Kırmızı Perdahlı" çanak çömleklerin bu krallığı temsil eden en belirgin malzeme grubu olduğu anlaşılmaktadır. Daha önceki çalışmalarda "Toprakkale Ware", "Saray Malı", "Biainili keramiği" olarak da tanımlanan bu türün, krallık tarafından benimsenen yeni bir çanak çömlek geleneği olarak ortaya çıktığı ve yönetici sınıfı içine alan elit kesime hitap ettiği kabul edilmektedir. Kırmızı perdahlı çanak çömleklerin genel karakteristiği göz önüne alındığında, kil renginin kahverengi, kırmızı ve gri/grimsi siyah tonlarından oluştuğu ve genellikle ince kum katkılı veya katkısız olarak tanımlanan ince bir kil yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yaygın olmamakla birlikte iri kum katkısını içeren orta kil kalitesine sahip örnekler de söz konusudur.





Üretim teknolojisi açısından dikkati çeken en belirgin özelliği, daha önceki dönemlerden farklı olarak bölgenin çanak çömlek teknolojisinde bu derecede kaliteli bir perdahlama yönteminin ve kalın astar uygulamasının kullanılmış olmasıdır. Kap üzerinde âdeta cilalanmış izlenimi yaratan bu perdah uygulaması, kimi zaman kabın işlevine veya boyutuna göre değişen kalitelerde karşımıza çıkar. Kırmızı perdahlı malların özellikle yonca ağızlı testiler ve kadehler ile çanak/kâse veya tabak gibi açık ağızlı kaplarda yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kırmızı perdahlı Urartu çanak çömleklerinin tipolojik ve yüzey işlemleri açısından oldukça standart yaklaşımlarla endüstriyel bir üretimin ürünü oldukları açıktır. Bu tür çanak çömlekler olasılıkla merkezî, büyük atölyelerde üretilmiştir. Diğer malzeme gruplarıyla karşılaştırıldıklarında, boyutları, yüzey işlemleri, fırınlama teknikleri ve tipolojik özellikleri açısından belirli kurallara bağlı olarak üretildikleri anlaşılmaktadır. Kırmızı perdahlı çanak çömleğin ortaya çıkışı ve gelişimi bugün kabul gören genel bir kronolojiye oturtulmuştur. Birçok merkezde MÖ 8. yüzyıl öncesi tabakalarda bulunmayışından yola çıkarak, bu malzeme grubunun MÖ 8. yüzyıldan itibaren yaygın olarak kullanıldığı ve geliştiği gözlenmektedir.

F.KULAKOĞLU000111AÜ00011111/28

Kırmızı perdahlı Urartu seramiği, birçok Urartu kalesinde ortaya çıkmış olmasına karşın, geniş kullanım alanını Van Gölü Havzasında bulmuştur. Genellikle kale kazılarında elde edilen bu türe ait örnekler, krallığın merkezinden uzaklaştıkça azalır ve kalitesi düşer.

Elazığ Bölgesi'nde veya Kuzeybatı İran'da birçok yerleşme yerinde bulunan mallar kalite açısından çok farklıdır.

Kırmızı perdahlı Urartu seramiği, büyük oranda Urartulu olan sınıfın yoğun olarak kullandığı bir çanak çömlek türüdür. Olasıkla fakir halk veya Urartulu olmayan farklı yöre halkları, bu seramiği daha az kullanmışlardır. Sözkonusu seramiğin yoğun olarak kullanıldığı yerleşme yerlerinde Urartu dilini konuşan, Urartulu halkın yaşadığını önermek mümkündür. Bu seramik türüne Urartu halkını simgelemesinden kaynaklanılarak, "**Biainili keramiği**" adının verilmesi de önerilmiştir. Krallığın farklı yörelerinde egemenlik altına alınan yöre halkları ise daha önceden bildikleri ve kullandıkları çanak çömlek türlerini kullanmaya devam etmiş olmalıdırlar.

Kap formları ve özellikle kabın üzerini bir kabuk gibi saran **kalın astarı** ile tanınan bu keramik türü Urartu sanatı için bir simge durumundadır. **Kırmızı renkli astarın metal kapları** taklit etmek için kullanıldığı önerilmiştir. Kapların hamuru iyi elenmiş kil ve bazı durumlarda ince kum katkısı ile hazırlanmıştır. Kaplar genellikle fırınlanmadan önce astarlanmış ve açkılanmış ve olasılıkla bir deri veya güderi ile cilalanmıştır. Fırınlanmadan sonra perdahlanan kapların varlığı da bilinmektedir. Kırmızı perdahlı kapların formlarında bir standartlaşma yoktur. Hemen her çeşit formda kırmızı perdahlı açkılı keramik üretilmiştir. Ancak Urartu maden işçiliğinde metal örneklerine sıkça rastlanan yonca ağızlı tek kulplu testiler, derin veya alçak kaseler, keskin profilli veya S-şekilli tabaklar, kulpsuz alçak boyunlu küpçükler, ayaklı kadehler, yuvarlak geniş ağızlı depo küpleri veya minyatür kaplar, kırmızı perdahlı teknikle yapılan bazı kaplardır. **Kaplar üzerinde herhangi bir bezeme elemanı genellikle yoktur.** Kulplu olan bazı testi veya diğer kapların kulplarının gövde ile birleştiği yerlerinde veya kulp üzerinde genellikle sivri bir kalem ile kazınarak yapılan çeşitli bitkisel, geometrik veya ay veya yıldız gibi işaretler mevcuttur. Bu işaretlerin anlamı tam olarak bilinmemekle birlikte, kabın üretildiği atölyenin veya ustanın damgası olabileceği düşünülebilir. Birçok Urartu kabının dip kısmına veya daha az olarak gövde üzerine, kap henüz ıslak iken vurulan damgalar da keramiklerin üretim merkezleri veya üretim ustaları ile ilgili olmalıdır.

Urartu seramik sanatında gözlenen çanak çömlek çeşitlerinin bazılarını ve bunlara ait formlar Van Bölgesindeki Urartu öncesi yerleşmelerde bulmak mümkündür.

000114F.KULAKOĞLU 11/28

Kırmızı açkılı çanak çömleğin dışında kalan kaba ve siyah renkli seramiklerin M.Ö. 3. binyıla kadar geri giden benzerleri vardır.

Urartu'da yaygın olarak kullanılan keskin profilli kase ve çanaklar da Van Bölgesi'nde M.Ö. 2. binyıla tarihlenen mezarlardan elde edilmiştir.

Geç Erken Demir Çağ'a bir başka tanımla Urartu Beylikler Dönemi'ne tarihlenen Karagündüz veya Dilkaya gibi mezarlıklardan elde edilen çanak çömlek örnekleri, Urartu Krallık Dönemi'nde kullanılan birçok kap formunun öncüleri olarak gösterilebilir. Hatta **kırmızı perdahlı kapların bile, kalitesi düşük olsa da, benzer örnekleri bu mezarlardan elde edilmiştir.** Bu nedenle; Urartu çanak çömlek geleneğini Van Bölgesi'nin erken kültürlerinden tamamiyle soyutlayarak incelemenin hatalı olacağı düşüncesindeyiz.

Ancak kap formları açısından önemli benzerlikler olmasına karşın, kırmızı açkılı Urartu seramiği, Urartu Krallık Sanatı'nın bir diğer simgeleyici ögesi olarak Krallığın başından itibaren, belki de krali atölyelerin ürettiği bir "saray keramiği" olarak yoğun kullanım bulmuştur.

Pembe-Kiremit Hamurlu Seramikler

Urartu kalelerinde yaygın olarak ele geçen bu seramikler, pembeden kiremit rengine kadar değişen tonlarda hamur rengine sahiptir ve hamur rengine bırakılmıştır. Büyük boy küplerden, küçük boy çanak ve kâselere kadar tüm formlarda görülür. Yüzeyi hafif ve orta derecede açkılı olan pembe-kiremit hamurlu mallar genellikle çark yapımıdır ve büyük boy küplerdeki kullanımı, küçük boy kaplara nazaran daha azdır. Kum, küçük taşçık ve nadiren de kireç katkılı olan pembe-kiremit hamurlu malların fırınlanması iyi derecede yapılmıştır.



000116F.KULAKOĞLU 11/28



Hamur rengi devetüyü, pembemsi kahve veya açık kahve tonlarında karşımıza çıkan bu seramikler, devetüyü veya krem renginde astarlıdır. İnce veya orta kil özelliğine sahip olan bu malların en tipik özelliği kum katkılı olmasıdır. Zira kapların cidar kesitlerindeki kum katkısı gözle dahi net olarak gözlenebilmektedir. Bu seramiklerin orta kil kalitesine sahip olan grubunda ise küçük taşçık katkısı da söz konudur.

F.KULAKOĞLU000116AÜ00011611/28

Genellikle akısız veya hafif açkılı olan bu seramiklerin iyi derecede açkılı olanlarına nadiren de olsa rastlanmaktadır. Özellikle boyunlu ve dışa dönük aız kenarlı çömlek formu ile çanak/kse formunun bu seramiklerdeki en yaygın form olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir



F.KULAKOĞLU00011

Bu seramiklerin Ayanis Kalesi dışında
Yoncatepe'de de bulunduğu
anlaşılmaktadır. Ayrıca Kuzeybatı
İran'daki merkezlerden ele geçen Urartu
çanak çömleği arasında da, devetüyü
malların bulunduğu bilinmektedir.
Bastam'da da bazı kapların sarımsı
renkte olduğu belirtilmiştir.

000118F.KULAKOĐ



F.KULAKOĞLU000118A

000119F.KULAKOGLU 11/1



Kahve Astarlı Seramikler: Urartu kalelerinde ortaya çıkarılan en yaygın mal grubu kahve seramiklerdir..
Örneğin Ayanis Kalesi'nden ele geçen çanak çömleğin %75'ini kahve mallar temsil etmektedir. Kahverenginin tüm tonlarından griye ve siyaha kadar değişen hamur rengine sahipolan kahve malların birçoğu yine kahverengi tonlarında astarlıdır. Nadiren astarsız örnekler de söz konusudur

F.KULAKOGLU000119AJ00011911/28



Ayanis Kalesi'nden elde edilen verilere göre kahve mallar kil kalitesine göre ince ve orta olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Yalnızca kum ve küçük taşçık katkısının olduğu ince mallar yonca ağızlı testi, kâse ve tabak gibi formlarda yaygın olarak kullanılmaktadır ve bu grup kapların açığı kalitesi iyidir. Bu gruba dahil olan malların benzerleri Bastam'da ele geçmiştir (Kroll 1979: 203; 1988: Abb.1/4).

000121F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000121AÜ00012111/28



Kil kalitesi orta olan mallar ise genellikle kum ve iri taşçık katkılıdır ve nadiren saman katkısını da içerirler. Çanak, çömlek ve büyük boy depolama küpleri gibi kap formlarıyla temsil edilen bu grup malların açık uygulaması orta veya kötü kalitede karşımıza çıkmaktadır. Bastam'da bu türde kahverengi ve "orta derecede kaba" kilden yapılmış kahve malların varlığından söz edilmektedir. Altıntepe'de ve Karmir-blur'da da bu gruba giren çanak çömleklerin ele geçtiği bilinmektedir (Emre 1969: 282; Piotrovsky 1970: Kat. 116).

Kuzeybatı İran'daki merkezlerde tespit edilen Urartu çanak çömleği içinde de kahve malların yer aldığı anlaşılmaktadır (Young 1965: 55). Bu gruba dahil olan kapların bir diğer belirgin özelliği ise yüzeylerinin kimi zaman gri-siyah tonlarında alacalı olmalarıdır. Ayanis ve Bastam'dan ele geçen bu tip kapların bir kısmının yüzeyi gri-siyah tonlarında alacalıdır.

Kaba Mallar

Urartu kalelerinde, mutfak kapları olarak da tanımlanabilecek olan ve kaba mallar grubuna dahil edilen kaplar da bulunmaktadır. Çoğunlukla el yapımı olan bu kaplar, kum, iri taşçık, saman ve kimi zaman mika katkıdır ve genellikle yetersiz ısıda pişirilmiştir. Kahverenginin tüm tonlarında karşımıza çıkan bu malların yüzeyi genellikle ıslıdır ve alacalı bir görüntü arz eder. Çanak ve küçük boy geniş ağızlı çömlek formu dışında lenger gibi formlarda da yaygın olarak karşımıza çıkan bu mallar, Ayanis Kalesi'ndeki çanak çömleklerin %3'ünü temsil etmektedir.

Günlük Kullanım Kapları

Kazısı yapılan birçok kalede en çok ele geçen keramik türü, kırmızı açıkli keramikler değildir. Aksine farklı renklerde ve biçimlerde yapılan ve daha çok günlük işlerde veya çeşitli katı ve sıvı maddeleri depolamakta kullanılan malların oranı, kırmızı açıkli mallara oranla çok daha fazladır. Genellikle devetüyü, kahverengi, kiremit veya siyah renkli olan günlük kullanım veya depolama kaplarında **ortak özellik, az miktarda ince kum katkıya sahip hamurlarıdır**. Kapların üzerinde hemen her zaman astar ve açkı bulmak mümkündür. Bezeme genellikle yoktur.

Günlük Kullanım Kapları

Bu türe giren kapların diplerinde veya boyun altlarında da çömlekçi atölyesine veya çömlekçiye ait çeşitli işaretler bulmak mümkündür. Bu işaretler aynen kırmızı perdahlı kaplarda olduğu gibi bazı durumlarda kazıma, bazı hallerde ise baskı yöntemiyle yapılmışlardır. Kap formları geniş bir yelpaze sergiler. **İnce uzun, alçak boyunlu ve düz dipli depolama küpleri**, keskin veya S-profilli kase veya çanaklar, tabaklar, **farklı büyüklükte ve kalitedeki pişirme kapları** yaygın kullanım bulmuş günlük kap formları arasındadır.

Bu gruba giren siyah renkli ve açkılı kaplar bazı Urartu kalelerinde bol miktarda ele geçmiştir. Özellikle Çavuştepe ve Karmir-Blur gibi yerleşme yerlerinde **bulunan siyah kapların** bazıları üzerinde bezeme de bulmak mümkündür. Daha kaba bir hamuru olan kaplarda, kum ve saman katkısı gözlenebilir. İyi bir fırınlamaya sahip olan kap formları arasında derin kaseler, geniş ağızlı kaplar ve depolama küpleri vardır.

Bazı kalelerde ele geçen çok iyi perdahlı **siyah kaplar** için yanıtıcı bir durum söz konusudur. Yoğun yangın geçirmiş mekanlarda bulunan siyah renkli kapların bazıları aslında yangın geçirmiş kırmızı perdahlı kaplardır. Malzemenin değerlendirilmesi açısından yanıtıcı olan bu duruma dikkat etmek gerekmektedir.



Kap Tipleri

Urartu çanak çömleğinin form yelpazesinin çok geniş olduğu söylenemez. Basit çanaklar/kâseler, omurgalı veya keskin omuzlu çanaklar/kâseler, tabaklar, küresel gövdeli kısa boyunlu vazo/çömlekler, uzun boyunlu veya boyunsuz çömlekler, yonca ağızlı dikey kulplu testiler ve üzeri genellikle kazıma veya kabartma bezemelerle süslü, iri depo kapları/pithoslar en çok rastlanan kap tiplerini oluşturur.

Bunların yanında meyvelikler, kadehler, bardaklar, mataralar, lengerler, birleşik kaplar, kandiller ve özellikle hayvan ve çizme biçimli rithonlar gibi sunu kapları da diğer tipleri yansıtır. Urartu çanak çömlek repertuarı içinde en yaygın formlardan birini testiler oluşturmaktadır. Şişkin karınlı ve ince boyunlu testiler içinde özellikle tek kulplu yonca ağızlı testilerin yaygın olarak kullanıldığı dikkati çekmektedir.

000125F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000125AÜ00012511/28

000126F.KULAKOĞLU 11/28



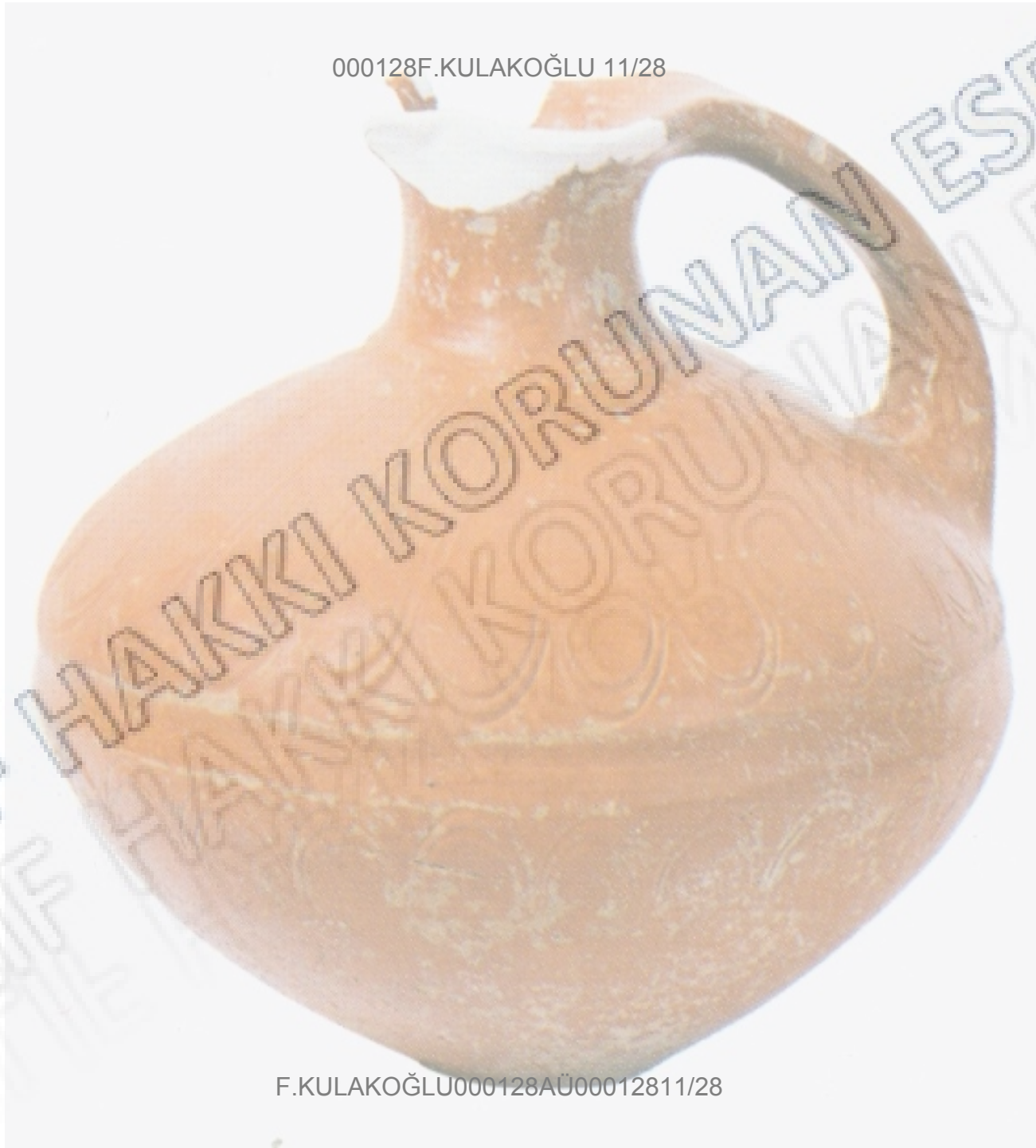
F.KULAKOĞLU000126AÜ00012611/28

000127F.KULAKOĞLU 11/28



Resim 83 - Kırmızı açkılı yonca ağızlı testiler
F.KULAKOĞLU000127AÜ00012711/28

000128F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000128AÜ00012811/28

000129F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000129AÜ00012911/28

000130F.KULAKOĞLU 11/28



Kadeh, bardak ve tabak gibi formlar da, hem kırmızı perdahlı, hem de kahve mallarda yaygın olarak kullanılmaktadır.

F.KULAKOĞLU000130AÜ00013011/28

000131F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000131AÜ00013111/28

©TELI F HAKKI KORUNAN ESER ©
©TELI F HAKKI KORUNAN ESER ©
©TELI F HAKKI KORUNAN ESER ©

000132F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000132AÜ00013211/28

Resim 85 - Ayaklı kadeb, Van Müzesi

000133F.KULAKOĞLU 11/28



Kadeh formunun kulplu veya kulpsuz olmak üzere çeşitli tipleri birçok Urartu merkezinde izlenebilmektedir.

F.KULAKOĞLU000133AÜ00013311/28

000134F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000134AÜ00013411/28

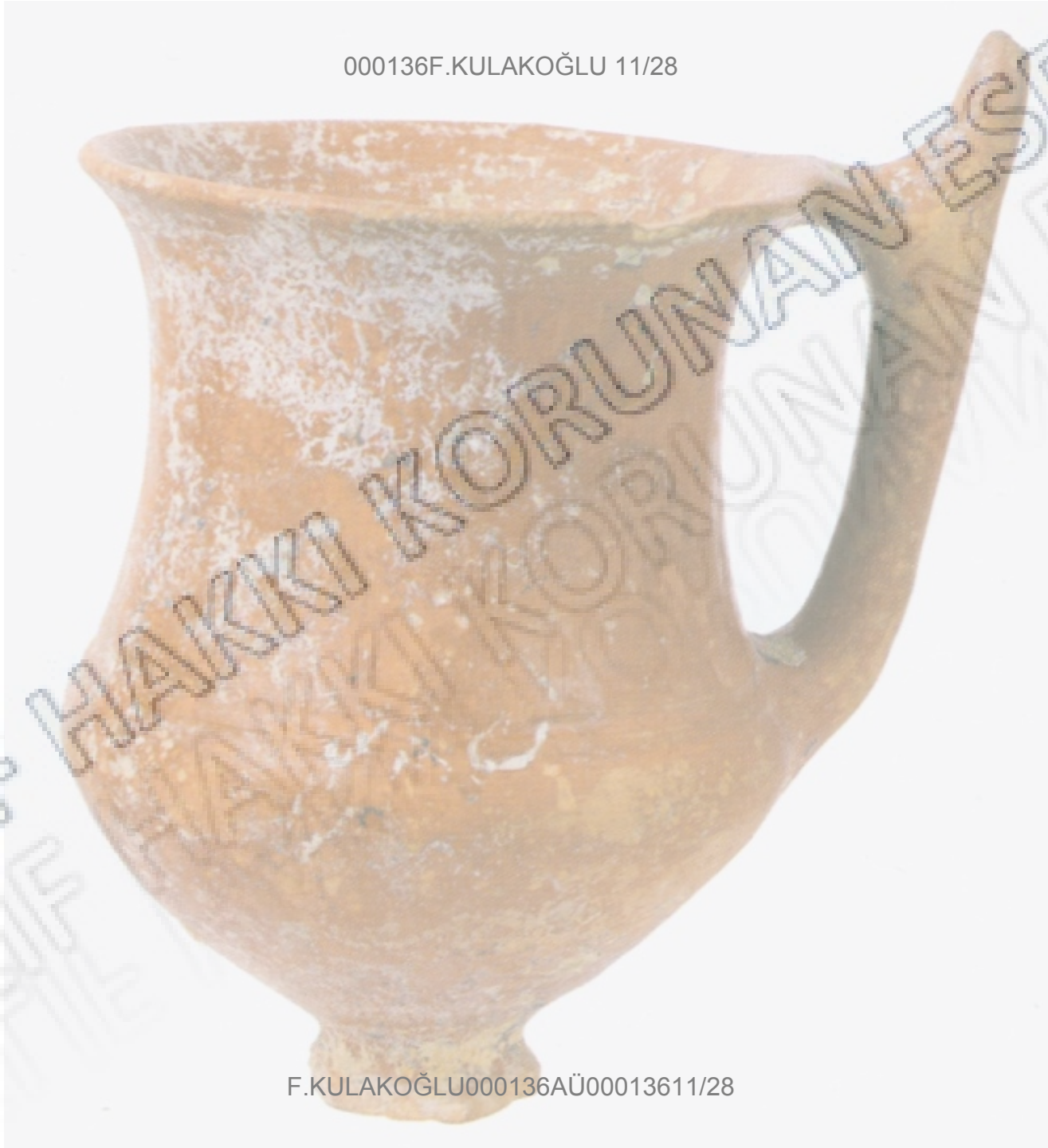
000135F.KULAKOĞLU 11/28



Kırmızı perdahlı testi ve sũrahiler. Van Mũzesi.

F.KULAKOĞLU000135AÜ00013511/28

000136F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000136AÜ00013611/28

000137F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000137AÜ00013711/28

000138F.KULAKOĞLU 11/28



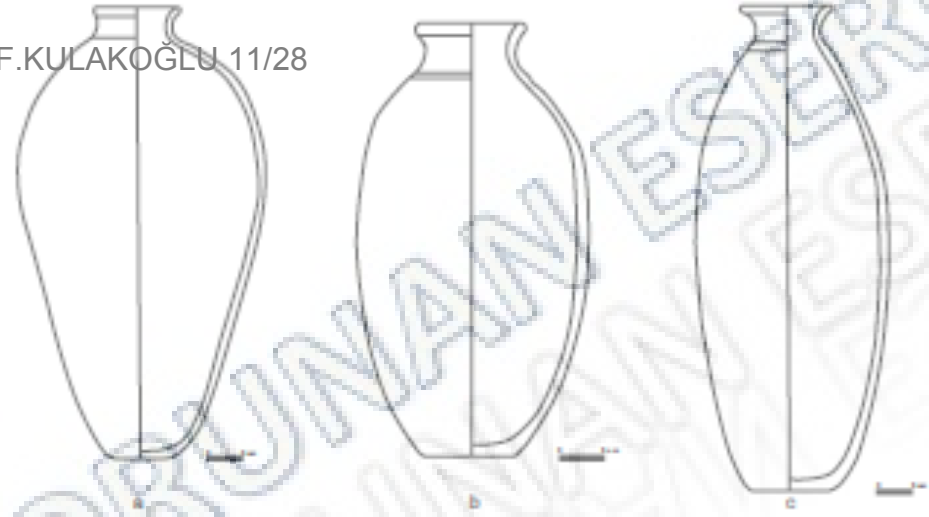
Kırmızı perdahlı vazo,
Patnos Giriktepe kazısı.
Anadolu Medeniyetleri
Müzesi.

F.KULAKOĞLU000138AÜ00013811/28

Kırmızı perdahlı vazo,
Patnos Giriktepe kazısı.

Çömleklek ise uzun boyunlu çömleklek, kısa boyunlu küresel gövdeli çömleklek ve boyunluç çömleklek olmak üzere üç ana gruba ayrılabilir. Bunlar da ağız kenarına göre kendi içinde çeşitli alt gruplara ayrılmaktadır.

000139F.KULAKOĞLU 11/28



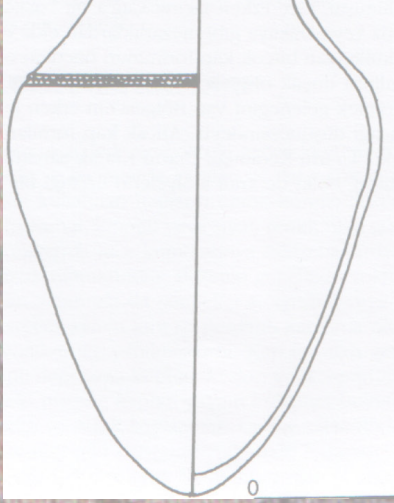
F.KULAKOĞLU000139AÜ00013911/28

000140F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000140AÜ00014011/28
Resim 86 - Devetüyü renkli depolama kabı. Ayas Kalesi

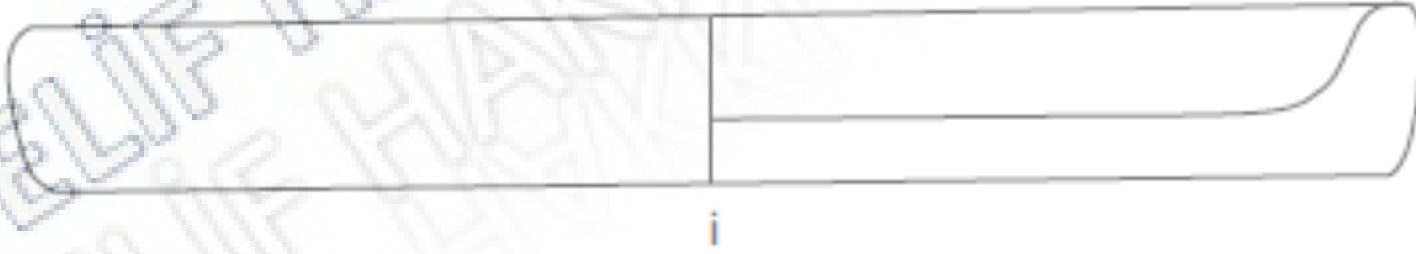
000141F.KULAKOĞLU 11/28



Urartu merkezlerinde bulunan diğer kap formları ise pithoslar ve lengerlerdir. Özellikle kahve mallar grubuna dahil olan ve kimi zaman üzerinde kazıma veya kabartma bezemelerin yer aldığı pithoslar, hemen hemen tüm Urartu merkezlerinde tespit edilmiştir.

F.KULAKOĞLU000141AU0001411/28

Tümüyle kaba mal grubuna dahil olan lengerler ise Ayanis'te oldukça yaygındır. Bunların kimi zaman, tabana sabitlendiği örneklere de Ayanis'te sıkça rastlanmaktadır. Ayanis dışında Bastam'da da lengerlerin ele geçtiği bilinmektedir (Kroll 1979: Abb. 5/12-15).



DEPOLAMA KÜPLERİ

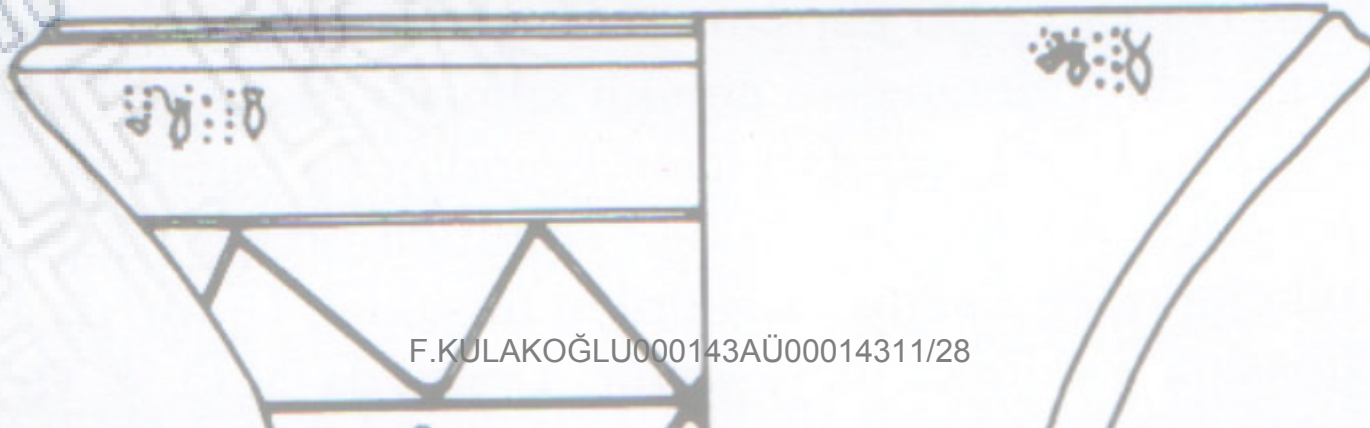
000143F.KULAKOĞLU 11/28

Urartu kalelerinde yürütülen kazılarda bol miktarda bulunan çok büyük boyutlu depolama küpleri, Urartu keramik sanatının çok çarpıcı ürünleri arasındadır. Kale içinde yer alan anıtsal yapıların bodrum katlarına yerleştirilen küplerin boyları değişiklik göstermesine karşın 2.15 metreye varabilmektedir.

Karın çapları 1.5 metre, ağız çapları 0.75 metreye ulaşan bu küpler içinde, kalede yaşayan insanların veya bir muhasara sırasında kaleye sığınmak durumunda kalan kişilerin ihtiyacı olan yiyecek ve içecekler saklanmıştır.

Eyalet merkezi durumundaki bazı kalelerde bu küpler, halktan toplanan verginin depolanması için de kullanılmıştır.

Küplerin üzerinde kapasitelerini gösteren çivi yazılı veya hieroglif yazılar vardır.



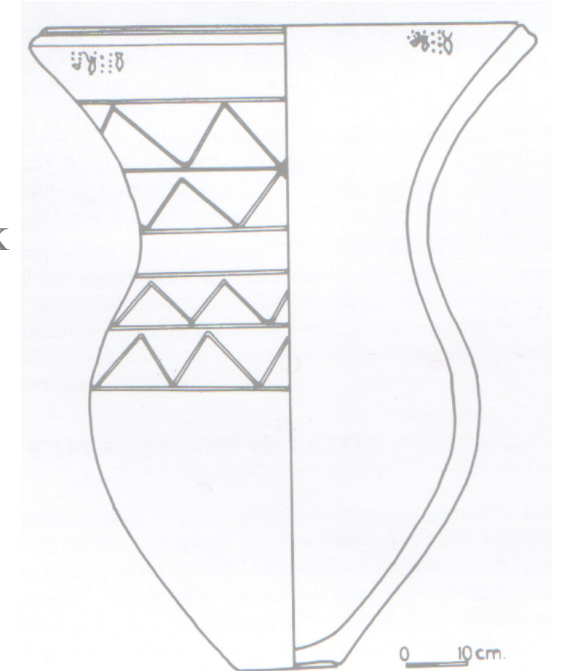
F.KULAKOĞLU000143AÜ00014311/28

Urartu seramiklerinin aksine büyük depolama küpleri üzerinde yaygın olarak **bezeme** kullanıldığı bilinmektedir. Genellikle boyun altında ve gövde üzerindeki halat motiflerinin dışında omuz üzerine yapılmış üçgen şekilli kabartma veya göçük üçgenler, bezeme unsuru olarak kullanılmışlardır.

Tüm omuz boyunca uygulanan bu kabartma ve göçük üçgenler, küpe dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmıştır.

Küplerin dayanıklılıklarını artırmak, ihtiva ettiği yiyecek veya içeceği daha iyi muhafaza edebilmek ve içlerindeki maddelere daha kolay erişebilmek amacıyla karınlarının biraz üstlerine kadar toprağa gömüldükleri kazılarla ortaya çıkartılmıştır.

Ayanıs, Baştam veya Karmir-Blur gibi birçok kaledeki magazinler içinde bulunan bu küplerin olasılıkla kullanılacakları mekanlar içinde, bina henüz tamamlanmadan üretildiklerini ve fırınladıklarını önermek mümkündür. Bu durum Urartulu mimarın kalelerini önceden çizilmiş bir plana bağlı olarak aşamalı şekilde inşa ettiğinin önemli bir kanıtıdır. Bir çok Urartu Kalesi'nde olduğu gibi son yıllarda kazılan Ayanıs Kalesi'nde de depo mekanlarına ait kapıların her zaman depo küplerinin boyutlarından küçük oldukları saptanmıştır.



000145F.KULAKOĞLU 11/28



F.KULAKOĞLU000145AÜ00014511/28